

УДК 336.713

Невмержицька О. В.,

аспірант, старший лаборант кафедри фінансів Інституту магістерської та післядипломної освіти Університету банківської справи Національного банку України

РЕОРГАНІЗАЦІЯ ЯК МЕТОД ОЗДОРОВЛЕННЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

У статті проаналізовано передумови реорганізації комерційних банків, форми її проведення та обгрунтовано низку проблем, які виникають при здійсненні цих процесів.

Ключові слова: *реорганізація комерційних банків, реорганізація комерційного банку перетворенням, реорганізація комерційного банку виділенням, реорганізація поділом, реорганізація комерційних банків, спрямована на їх консолідацію.*

In article it is analysed preconditions of restructuring of commercial banks, forms of its carrying out and it is proved system of problems which arise at carrying out of different forms of restructuring of commercial banks.

Key words: *reorganization of commercial banks, reorganization of commercial banks by conversion, reorganization of commercial banks by discharge, reorganization by division, consolidation.*

Постановка проблеми. Основною причиною кризи комерційних банків є недостатній рівень їх капіталізації. З метою вирішення цієї проблеми можна вдатися до реорганізації комерційних банків, спрямованої на їх укрупнення. Підвищуючи вимоги до мінімального розміру капіталу, НБУ спонукає дрібні банки до реорганізації шляхом злиття, приєднання або поглинання. За оцінками фахівців політика НБУ щодо подальшої капіталізації банків значною мірою спрямована на стимулювання процесів реорганізації банків, саме тому тема дослідження є актуальною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В останні роки значний внесок у розробку теоретичних і практичних проблем реорганізації комерційних банків внесли такі вчені, як В. І. Міщенко, А. В. Шаповалов, В. В. Салтинський та ін. Разом з тим, вимагає подальших досліджень проблема реструктуризації та злиття українських банків задля вдосконалення їх діяльності в умовах фінансової кризи.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розроблення підходів до формування механізмів проведення реорганізації комерційних банків та дослідження головних проблем, що виникають під час її проведення.

Виклад основного матеріалу. Причиною збитковості комерційного банку може бути збитковість окремих філій. Тоді фінансове оздоровлення може здійснюватися реорганізацією, спрямованою на розукрупнення (виокремлення, поділ). Ідеться про виокремлення збиткових філій або, якщо банк збитковий, – рентабельних структурних підрозділів. До загальних передумов реорганізації комерційних банків варто віднести такі:

1) банк- правонаступник зобов'язаний виконувати вимоги щодо формування статутного фонду, додержуватися економічних нормативів, не мати збитків і його фінансовий стан не повинен загрожувати інтересам вкладників і кредиторів;

2) реорганізація комерційного банку не повинна призвести до збиткової діяльності банку- правонаступника, порушення ним вимог НБУ стосовно формування статутного фонду, економічних нормативів, виникнення ситуації, що загрожує інтересам вкладників і кредиторів;

3) реорганізація не повинна призвести до перешкод у забезпеченні права клієнта вільно вибрати банк.

Тепер розглянемо особливості кожної з форм реорганізації.

Реорганізація комерційних банків, спрямована на їх консолідацію. Під час реорганізації комерційного банку злиттям чи приєднанням активи і пасиви банку, який реорганізується, в повному обсязі передаються банку- правонаступнику, що створюється в результаті реорганізації (злиття), чи банку, до якого здійснюється приєднання [3].

Згідно зі статтею 27 Закону України "Про банки і банківську діяльність", реорганізація комерційних банків шляхом злиття може здійснюватися лише за згодою Антимонопольного комітету України [1, гл. 5, п. 5.1.-5.2.].

Реорганізація поділом. Під час реорганізації банку поділом активи і пасиви банку, що реорганізується, в повному обсязі передаються банкам- правонаступникам, які створюються внаслідок реорганізації.

Банк втрачає ліцензію на здійснення банківських операцій, виключається із Реєстру, закриваються кореспондентські рахунки Банку та його філій і він виключається з довідника банківських установ України та з довідника банків – учасників СЕП.

Реорганізація комерційного банку виділенням. Іноді з метою санації можна вдаватися до реорганізації банківських установ, спря-

мованої на їх розукрупнення. Під час реорганізації банку виділення частина активів і пасивів банку, що реорганізується, передається банку- правонаступнику або кільком банкам- правонаступникам, які створюються в результаті реорганізації. Реорганізація банку виділенням не повинна призвести до збиткової діяльності банку, що реорганізується, порушення ним економічних нормативів і виникнення стану, що загрожує інтересам вкладників і кредиторів. Як правило, за такої форми реорганізації, зі складу банку виокремлюються філії. Внаслідок реорганізації виділенням з переданням частки статутного фонду відкривається тимчасовий рахунок засновникам банку- правонаступника для перерахування частини залишку засобів із кореспондентського рахунку банку, що реорганізується, за розподільним балансом і внесків часток у статутний фонд новими засновниками [3].

Реорганізація комерційного банку перетворенням. Банк, створений як товариство з обмеженою відповідальністю, може бути реорганізований у відкрите або закрите акціонерне товариство; банк, створений як закрите акціонерне товариство, – у відкрите акціонерне товариство. Реорганізація здійснюється шляхом реєстрації випуску акцій банку- правонаступника у порядку, визначеному чинним законодавством України про цінні папери і фондову біржу, з одночасним внесенням відповідних змін до статуту банку та з подальшим внесенням відповідного запису до Реєстру [1, гл. 5, п. 5.5.].

В Україні станом на 01.03.2009 р. загальна кількість банків становила 185, з них реорганізовано один. Тому можна сказати, що на українському ринку банківські об'єднання явище не нове, хоча й має певні особливості. У 1999 р. розпочався принципово новий процес, який характеризується посиленням конкуренції та усвідомленням назрілої необхідності концентрації банківського капіталу. Початок нових українських об'єднань у 1992 р. було покладено АБ "ІНКО", який приєднав до себе АБ "Дисконт", і АК АПБ "Україна", що поглинув КБ "Економіка". Більшими були приєднання "Укрнафтогазбанку" до "Укргазбанку", що повністю висвітлює два взаємопов'язаних процеси: концентрація ресурсів галузі тісно пов'язана з концентрацією капіталу, в тому числі банківського.

Досить цікавою є регіональна структура українських банків, яку можна розглянути на рис. 1.

Сьогодні майже 40% банків мають певні проблеми з капіталізацією. Вирішення проблеми капіталізації банків українські банкіри вбачають у проведенні додаткових емісій та злитті (приєднанні) банків. У більшості випадків злит-

тя або приєднання банків не відбувається через незадовільний фінансовий стан окремих банків (незадовільний кредитний портфель банку, низька якість активів, завищена вартість основних фондів тощо), відсутність згоди акціонерів або неузгодженості стратегічних цілей банківського менеджменту. Вирішуючи проблеми капіталізації, більшість банків ставлять перед собою додаткові завдання.

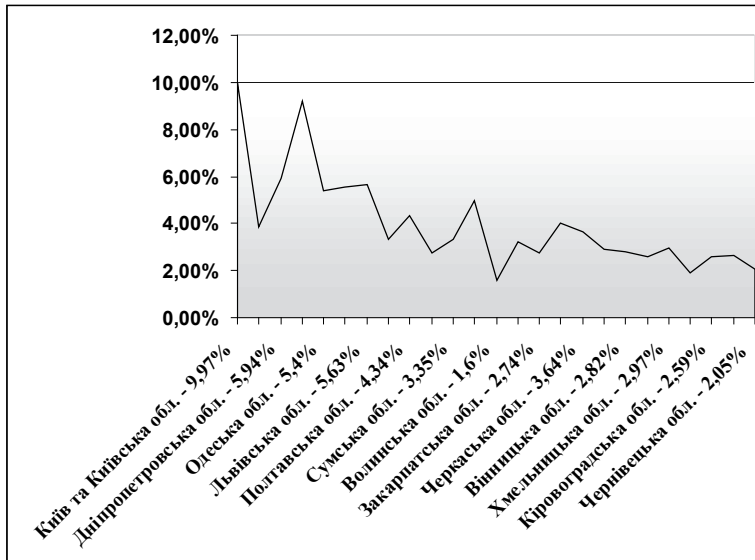

Рис.1. Регіональна структура українських банків
 [Джерело: складено на основі статистичних даних
 Національного банку України]

На думку аналітиків, основні причини сплеску М&А в Україні — консолідація активів бізнес-груп і підвищений інтерес до українських ринків з боку глобальних гравців.

Злиття і приєднання — це процеси тривалі і до того ж схожі на рулетку, тому деякі з них приречені на провал. Причин кілька. Наприклад, ще на етапі переговорів учасники оборудки можуть передбачати такі ефекти, яких М&А не дає в принципі. Неправильна оцінка вигід угоди — один з прикладів короткозорості менеджменту, який ухвалює рішення щодо поглинання та вітлює його в життя. Тотальна реструктуризація, нестикування команд і відсутність взаєморозуміння між новоспеченими колегами — проблеми, з якими стикається власник піс-

ля М&А. Неприйняття менеджментом нових власників, нової стратегії розвитку або масові звільнення непотрібних працівників можуть призвести до зниження оборотів банку так само, як і впровадження нових систем управління [2]. Проблеми після М&А можна розглянути на рис. 1.:

У теорії Проблеми після М&А На практиці

Рис. 1. Проблеми М&А [Джерело: складено на основі даних журналу "Контракти" 2006 р.]

Висновки. Аналіз досвіду реструктуризації та злиття українських банків свідчить, що першими кандидатами на приєднання (поглинання) є банки, створені під певне підприємство чи галузь у випадку погіршення ринкової кон'юнктури останніх. Крім того, такі банки дуже вразливі у випадку зміни політичної ситуації, загострення конкурентної боротьби та ін. Тому кращі перспективи мають універсальні банки з міцними й стабільними позиціями в регіонах.

Література

1. Дунас Н. В. Роль власного капіталу у формуванні конкурентоспроможності банківської системи. Фінансова система України. Збірник наукових праць. – Острог: Видавництво Національного університету "Острозька академія", 2007. – Випуск 9. – Ч. 3. – С. 281-291.

2. Методичні рекомендації про порядок реорганізації, реструктуризації комерційних банків, затверджено постановою Правління Національного банку України від 9.10.2000 р. № 395 із змінами і доповненнями.

3. Міщенко В. І., Шаповалов А. В., Салтинський В. В., Вядрова І. М. Реорганізація та реструктуризація комерційного банку: Навч. посіб. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 2002. – 216 с.

4. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посібник – К.: КНЕУ, 2000. – 412 с.